

Segle XIV. Encara en plena Edat Mitjana. A Catalunya algú escriu un manuscrit curiós. Tan curiós que en tota la cristiandat no se'n troba cap altre de similar. És un llibre que ensenya i ajuda a ben fotre, és a dir, a ben cardar. Amb postures i tot.

Primer manual català de ben fotre

Afirmen els especialistes Danielle Jacquart i Claude Thomasset que, els primers *best-sellers* sobre sexualitat, els van escriure els teòlegs. Els llibres penitencials i els catàlegs de perversions sexuals van servir just per al revés del que pretenien els teòlegs medievals. L'excés de rigor en la descripció d'allò que no s'havia de fer va dur els teòlegs a convertir-se en els primers i més sistemàtics exploradors de les múltiples manifestacions del desig sexual.

La gent es tirava sobre els llibres de casuística i allò que hi buscava la majoria no era pas la moral ni la prohibició o la penitència, sinó la llista precisa de perversions, la informació detallada sobre hàbits sexuals, les fantasies que encara no se li havien ocorregut.

L'èxit dels teòlegs, el va succeir l'èxit dels metges. De fet, els metges van guanyar prestigi amb el subministrament més o menys científic de dades sobre anatomia i fisiologia. Als teòlegs, no els va tocar més remei sinó admetre els nous coneixements mèdics, però van continuar reservant-se el dret de marcar la frontera entre allò que, en matèria sexual, estava bé i allò que estava malament. Per a la gent medieval la qüestió bàsica era la salvació de l'ànima, i aquesta greu qüestió romania sota la tutela dels teòlegs (no pas dels metges, que podien fer moltes aportacions científiques, però que s'havien d'abstenir d'aconsellar res que posés en perill l'ànima dels pacients). És a dir que, si els metges volien continuar treballant, havien de pactar

amb els teòlegs un ordre jeràrquic molt determinat: de primer la religió, després la ciència.

I hi hagué pacte i així, durant l'Edat Mitjana i fins molt més endavant, teologia i medicina van avançar donant-se la mà. Després de les llistes dels teòlegs van aparèixer un munt de tractats sobre sexualitat vista des d'un punt de vista higienista i moral. Eren llibres

tal. Bé, hi va haver una excepció. Una excepció petita, breu, mesurada, però excepció al capdavant. I l'excepció era escrita en català. I es titulava *Speculum al foder*.

Speculum al foder ("Mirall del fotre") és un petit manuscrit redactat a final del segle XIV per la mà d'un autor desconegut que segurament era metge i que segurament coneixia la medicina àrab i la llarga tradició oriental de tractats sobre l'art del coit.

La gent es tirava sobre els llibres de casuística i allò que hi buscava la majoria no era pas la moral, sinó la llista precisa de perversions.

Variants posturals. Fins llavors la ciència sexual d'Occident havia avançat pel camí de l'anatomia i de la mecànica fisiològica. S'havien descrit els òrgans que intervenen en el coit, s'havia definit l'esperma o s'havia buscat la funció dels testicles. S'havia escrit sobre els mals que podia provocar l'acte sexual i s'havien analitzat les condicions ideals per a la pràctica del coit. Fins i tot s'havien presentat llistes d'aliments afrodisíacs i s'havien enunciat les utilitats (o dificultats) que l'ajuntament carnal podia representar per a determinades persones. Però ningú no havia gosat encarar la qüestió de les variants posturals. Ningú, tret de l'anònim autor de l'*Speculum al foder*.

Heus ací l'originalitat i la importància del llibret. Un català del segle XIV, sota la influència d'àrabs i orientals, fa un llista de vint-i-quatre posicions de fer l'amor. A part, hi inclou un tractat d'higiene sexual molt similar als que escriuen els metges de l'època. Però el fet destacat és que hi afegeix les postures adoptables durant el coit.

molt similars, redactats sense gaires alegries, que donaven consells i feien advertències. Que expliquen les teories mèdiques i els descobriments fisiològics amb seriositat i sempre sota el control de l'escolàstica.

Així, l'art eròtica quedava apartada. La sexualitat com a forma de plaer, font de diversió i via de coneixement era lluny dels manuals que s'escrivien a Occident durant l'Edat Mitjana. Aquest tema era tractat a l'Orient (a l'Índia i a la Xina, preferentment) i també al món àrab, però no pas al món occiden-

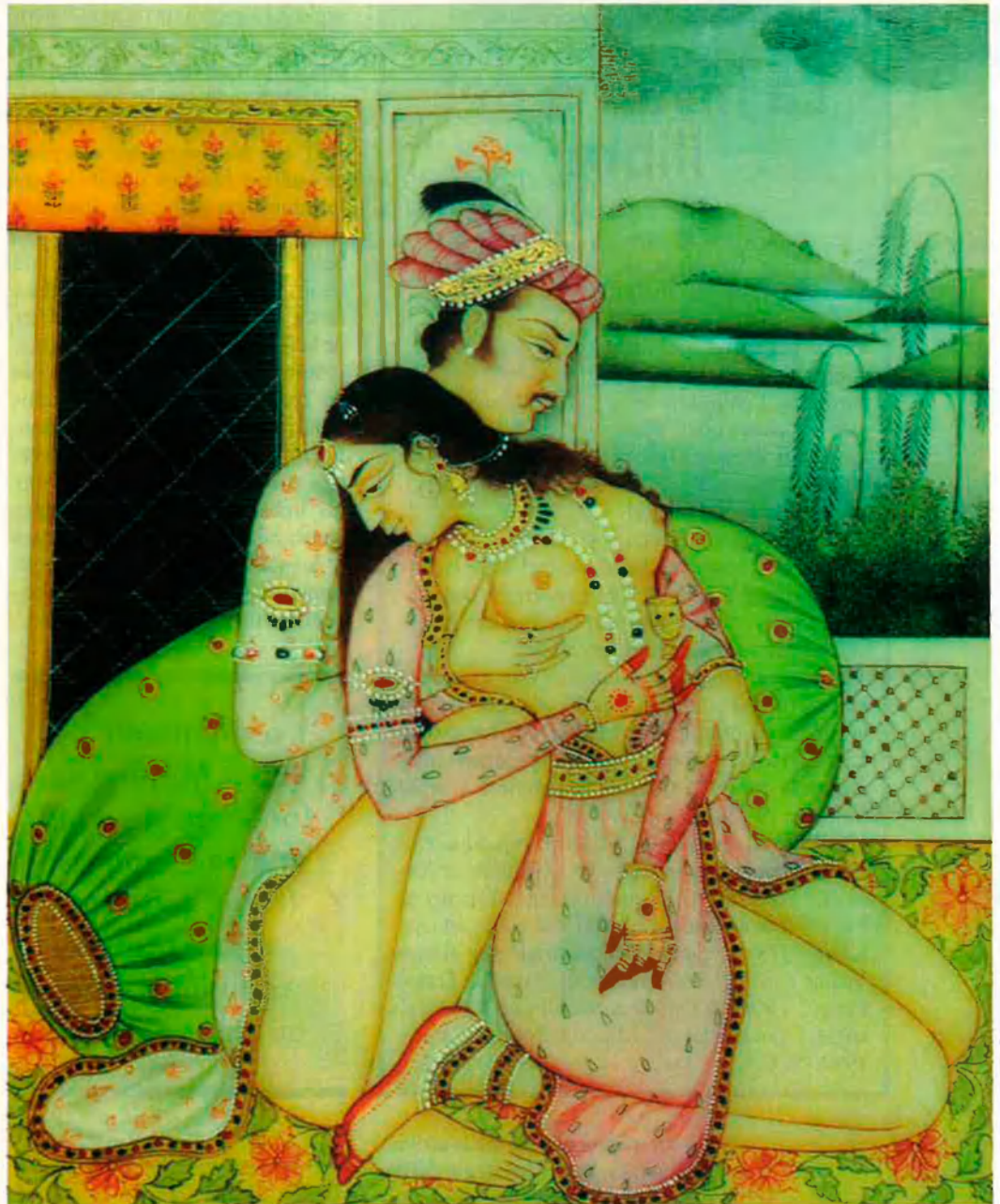

“Fins ara, l'*Speculum* és l'únic tractat conegut que ofereix amb claredat un art de les posicions abans del Renaixement”. Aquesta és la sentència de la historiadora Danielle Jacquart i del lingüista Claude Thomasset, autors d'un compendi rigorós sobre *Sexualitat i saber mèdic a l'Edat Mitjana* (en castellà a Labor Universitaria).

I els investigadors es demanen: quin significat té, aquest text isolat, en la mar de manuals “ortodoxos” que sobre sexualitat es van publicar a l'Edat Mitjana? La resposta de Jacquart i Thomasset és que el text català és l'únic conegut –l'únic que ens ha arribat sa i estalvi–, però no pas l'únic que es devia escriure. Segons els investigadors, l'*Speculum* és l'únic representant d'un gènere que devia existir a l'Europa de final de l'Edat Mitjana. I aquest gènere devia traïr un certa esquerda en el pacte entre metges i teòlegs. Els metges devien decidir de desviar-se de les postures ortodoxes per aconsellar els pacients sobre les virtuts de l'art eròtica. Devia ser una reacció de la classe mèdica contra els perills que llavors amenaçaven la civilització: les epidèmies de pesta que minvaven la població i els anuncis apocalíptics que, ara sí i ara també, eren llançats per predicadors fanàtics.

Els metges devien apostar per la vida. Devien decidir-se per anunciar l'alegria del viure, més que no pas per reprimir. Es devien acostar a les tesis dels metges àrabs. Devien pensar que calia descriminalitzar la sexualitat. Desencallar la rutina “oficialista”. Reduir la por. Anunciar el Renaixement. Calia fer tot això i un metge català, potser jueu, potser amic dels àrabs, va posar-hi el seu granet de sorra i va escriure *Speculum al foder*. Per a nosaltres aquest anònim català representa l'exemple d'una determinada obertura en el camp de la sexualitat a l'època medieval. És, de fet, l'exemple –únic exemple– que ha arribat fins als nostres dies.

La medicina medieval. Tot i el que puguem pensar-ne a primer cop d'ull, la medicina medieval no és mancada de mètode ni de rigor. El fet que el gruix de la doctrina

mèdica es vagi basar en autors antics com Hipòcrates, Galè o Aristòtil no vol pas dir que durant l'Edat Mitjana no fes aportacions valuoses o avenços destacats.

El primer problema amb què s'encara la medicina medieval és el del llenguatge. Isidor de Sevilla és dels primers que, a més de recollir els coneixements filosòfics i científics dels antics, fa estudis d'etimologia. A cavall entre els segles VI i VII, Isidor de Sevilla busca una explicació de les paraules que designen les coses. I el seu raonament és més o menys com segueix: Déu

ha posat nom als éssers de la natura. El coneixement total o parcial dels éssers de la natura sovint se'ns escapa. Si comprenem el significat del llenguatge sabrem com funciona el món i entendrem quines són les intencions divines. Un exemple? *Vir* (en llatí “home”) s'assembla a *vis* (“força”), i també s'assembla a *virus* (“semen”). Per tant, heus ací el lligam: l'home, que és l'ésser que –comparat amb la dona– té força, és també l'ésser capaç d'emetre semen. Déu no posa els noms perquè sí.

Les successives traduccions d'A-

L'autor de l'*Speculum al foder* fou algú que segurament era metge i que coneixia la medicina àrab i la llarga tradició oriental de tractats sobre l'art del coït. Encara ara no se sap si el text és una traducció de l'àrab o un compendi d'ensenyances àrabs.

UN CLASSIC

La història del llibre

Sense cap mena de dubte, el llibre *Speculum al foder* ha estat de mala sort. Per català, per heterodox, per secret, per rar o per breu, el llibre ha dormit en l'oblit dels segles i ha passat quasi desapercebut d'especialistes i historiadors.

Per als lectors d'avui el llibre ja no té l'al·licient que podia tenir per a una persona de l'època medieval. Però el valor científic i historiogràfic del llibre és enorme i, des d'aquesta perspectiva, cal repetir que el llibre ha estat de mala sort. Almenys fins ara.

Ignorem el nombre d'exemplars que resten del manuscrit, i si en queda cap fora del que guarda la Biblioteca Nacional de Madrid, cosit al text titulat *Trotula*, i que havia pertangut, segons nota autògrafa del 1621, al comte de Guimerà, Gaspar Galceran de Castro.

Al 1897 Antonio Paz y Melià en reproduïx el text a *Códices más notables de la Biblioteca Nacional*. Al 1917 R. Miquel i Planas el recupera i el publica a *Recull de textos catalans antics*. L'any 1978 és editat en petita tirada per Teresa Vicens a la "Pequena Biblioteca Calamus Scriptorius"; i Patrick Gifreu en recull una traducció anglesa publicada per Michael Solomon l'any 1990. N. C.

ristòtil (el gruix de les quals arriben bàsicament durant el segle XIII), desvirtuen l'explicació etimològica, com sigui que l'estagirita insisteix en el valor arbitrari del signe en el llenguatge. Però el llenguatge continua essent un problema greu, perquè sorgeixen nous coneixements sobre anatomia i arriben les traduccions de textos àrabs (n'hi ha d'importants des del segle XI), i constantment cal adaptar i crear paraules enmig d'un embull de sinònims i de confrontació de fonts i d'autoritats.

La primera anatomia medieval és explicativa. És governada pels prejudicis i no és gens descriptiva. Es limita a explicar els òrgans des d'un punt de vista teològic. Des del

segle XI l'escola mèdica de Salern (Itàlia) practica disseccions de porcs, perquè aquest animal es considera molt similar (per dins) a l'home, però no és fins a final del XIII que comencen les autòpsies de cadàvers humans, gràcies al permís donat per a practicar diagnòs *post mortem*. Malgrat aquests treballs empírics, durant molt de temps hom donarà crèdit a idees falses, com per exemple que l'úter de la dona té set cavitats o cambres.

Amb les traduccions de l'escola de Toledo la medicina agafa embranzida a la baixa Edat Mitjana. Els textos àrabs d'Avicenna, Averrois o Maimònides obren els ulls als treballs detallats dels metges àrabs; alhora, el retorn a les idees d'Aristòtil i Galè fan corregir certs rumbos, equivocats a voltes pel paper directiu de les idees religioses.

L'ordre mèdic de l'Edat Mitjana es fonamenta en els quatre elements, (terra, aire, foc, aigua) que es combinen amb quatre qualitats.

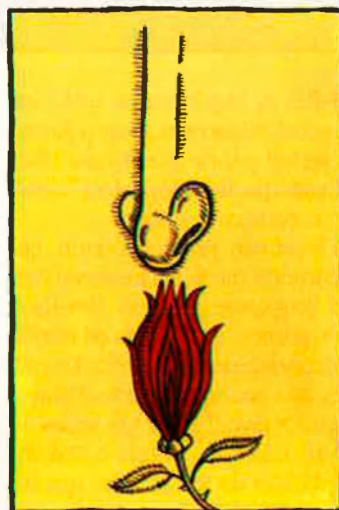
Un món quadriculat. Constituint ja al segle II per Galè, l'ordre mèdic de l'Edat Mitjana es fonamenta en els quatre elements (terra, aire, foc, aigua), que es combinen amb quatre qualitats (càlid, freg, sec, humit), i que es relacionen amb els quatre humors que l'escola hipocràtica va establir per al cos humà (bilis negra, bilis groga, sang i flegma). La salut de cada persona es pot interpretar a la vista de les relacions i de les proporcions que aquests elements, qualitats i humors es donen en el seu cos. El món queda així quadriculat, i la malaltia arriba quan es produeix un desequilibri en aquestes relacions i proporcions. A més, entre el microcosmos personal i el macrocosmos hi ha un ordre idèntic, perquè tot plegat queda sota el govern de les dites relacions i proporcions.

Així una persona humida i càlida no serà igual que una persona seca i freda, i els remeis mèdics seran distints per a l'un i per a l'altre. Genèricament, l'home és considerat càlid i la dona és considerada freda. A un home càlid i humit, li va bé de fer l'amor, fins i tot com a remei mèdic. En canvi, a un home sec i fred, l'amor el pot afectar seriosament.

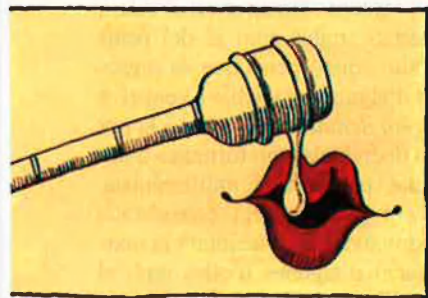
De fet, ja des d'Aristòtil es deia que fer l'amor asseca certes parts humides del cos —com per exemple el cervell i els ulls— perquè se suposa que el semen neix, preferentment, en aquestes parts. I els metges medievals mantenen aquesta teoria i la il·lustren amb exemples, com el d'aquell monjo de qui l'autòpsia, feta perquè era d'origen noble, va revelar que tenia un cervell totalment buit i uns ulls totalment buidats, perquè havia "desitjat" seixanta-sis vegades una bella dama abans del toc de matines. "Heus ací el senyal —conclou el destacat teòleg i estudiós Albert Magne— que el coit buida sobretot el cervell".

La línia que relaciona coit, cervell i ulls s'obre amb Aristòtil i no es tanca fins als segles XIX i XX, durant els quals alguns metges mantenen que la pràctica de la masturbació produeix ceguesa.

Però Aristòtil no s'equivocava en tot el que deia. Contra Galè i Hipò-

ANT

UNA MOSTRA SUCOSA

Consells i receptes del kamasutra català

crates (i contra la opinió majoritària dels metges medievals) Aristòtil nega des del principi l'existència d'esperma femení. Els metges àrabs van apostar per l'existència del semen femení i la ciència mèdica medieval va fer igual. Van considerar que, igual que l'home, la dona experimentava molt de plaer durant el coit i que, per tant, ella també emetia esperma. La barreja d'aquests dos espermes era necessària per a la concepció.

Amb aquest, van ser molts més els mites i errors que van circular durant l'Edat Mitjana. Hom pensava que la sang de la menstruació es convertia en la llet materna. I el cas de dones que quedaven prenyes simplement per haver tocat l'aigua del bany en què un home havia ejaculat és documentat per personalitats de la talla d'Averrois. Però a la vora d'això, es dona també l'incansable treball d'estudiosos com Albert Magne, que aprofitant la seva qualitat de teòlegs o de confessors, interroguen prostitutes, s'entrevisten amb dones "expertes", fan estadístiques amb les confessions de monges..., buscant sempre explicacions sobre l'esperma femení, les pol·lucions nocturnes o la menstruació.

El paper de la dona. Amb tot, no hi ha cap text que faci tanta referència a les inquietuds sexuals de les dones com l'anomenat *Trotula*, escrit entre els segles XII i XIII i el títol del qual fa referència al nom d'una famosa llevadora de Salern. Aquest llibre, curiosament, apareix cosit al nostre manuscrit *Speculum al foder* que es conserva a la Biblioteca Nacional de Madrid.

Amb coneixements sobre ginecologia, el *Trotula* dona consells per a evitar la fecundació i presenta

Els qui tenen un gust fort per l'amor han de prendre molt de menjar, vi, repòs, banys i perfums, mesc i semblants, excel·lents per al cor i el fetge.

Convé de fer l'amor quan el cos està equilibrat, reposat, la digestió acabada, i havent dormit. És preferible d'haver dormit poc, o gens, si hom té una natura forta i que no en sent la necessitat.

Alguns han afirmat que mai no és bo de fer l'amor. Els qui parlen així diuen una gran mentida. Només cal veure el que n'opinaven els grans savis Hipòcrates i Galè. Aquest últim escriu, en la setena pràctica del seu llibre sobre els membres compostos, que els homes joves que tenen molta esperma i tarden massa a fer l'amor tenen el cap feixuc, s'escalfen, perden la gana i, per consegüent, moren.

Quan la força falla i no es pot fer l'amor, cal ajudar el cos amb plats fàcils de pair: carn d'aviram cuinada amb vi aromatitzat, vi de panses, mel vella i alguns altres aromatitzants. Untar-se amb unguents olorants, friccionar-se amb aigua freda i emprar coses que reforcin la natura.

Qui vulgui augmentar la quantitat d'esperma ha de menjar coses que tinguin tres qualitats: humitat, calor i ventositat. (...) Els aliments que tenen aquestes tres qualitats són, per exemple, cigrons, naps i pastanagues.

Una recepta molt provada per a augmentar l'esperma, donar força i redreçar molt i fort la verga: prendre dos litres de llet de vaca fresca, afegir-hi una unça i mitja de canyella ben mòlta, i deixar-ho reposar. Beure-s'ho en dejú, i durant el dia en lloc d'aigua, i acabar-s'ho.

Si us unteu (la verga) amb greix de lleó i sement d'ortiga, l'efecte és també fortíssim.

Remei per a untar la verga i augmentar el plaer de l'amor: moldre gingebre amb mel i untar la verga abans de l'acte. Això procura molt de plaer a la dona.

Per afavorir l'erecció: caçar cucs que es troben als horts, en la terra. Fer-los assecar, picar i barrejar amb oli de ginjoler. Untar-se'n la verga, fregar-ho bé i quedar així tota una nit. Al matí, rentar-se amb aigua tèbia.

Vaig aprendre d'una dona les qualitats que totes busquen en l'home. Ha de tenir un bonic membre, una verga gran i rígida, molta esperma, i ha de ser més aviat d'alçada mitjana, ni molt gros ni molt magre. Amb un tal home, la dona sent plaer, però en cas contrari, no li vol cap bé i no sent cap plaer.

Sàpigues que (la dona) que és alta i minsa de seguit sent el desig i el plaer. La que és grossa i baixa hi tarda més. A la mitjana, li ve de forma normal. Algunes dones senten tan fort el desig que no poden unir-se a l'home. Algunes fan servir un olisbe, de cuir suau embotit de cotó, en forma de penis: se'l fiquen en el sexe fins a restar satisfetes.

A la dona que tarda a tenir el desig i l'orgasme, l'home ha de fer-li cinc coses: abraçar-la, acariciar-la, pessigar-la, estrènyer-la i picar-la amb les mans. Això s'ha de fer també a les altres dones. Ha de petonejar-la sobre la boca, les galtes, els llavis, els ulls, el front, les orelles, les mans, les cames i el coll. Ha d'acariciar-la sobre la punta del nas, les galtes, els pits, les cames i el ventre. Li pessigarà les galtes, les orelles, els llavis i el coll. Li gratarà i fregarà els palmells de la mà, els pits i l'entrecreix. La picarà amb les mans a les cames, pits, melic, a sota d'aquest i sobre els braços.

Quan l'home acaba aviat i la dona tard, ella es queda molt defraudada. És per això que, quan l'home comença a gaudir, ha de distreure's amb altres coses, i no pensar en el que fa ni en el gust que passa. Si aquesta és de les que tarden molt, l'home haurà de jugar amb ella, posar-li la mà al cony i fregar-l'hi fins que s'escalfi i senti el desig. Bo és que recolzi en terra de peus i de mans, amb algun suport en aquests, i que li introdueixi la verga dins el cony per la part posterior.

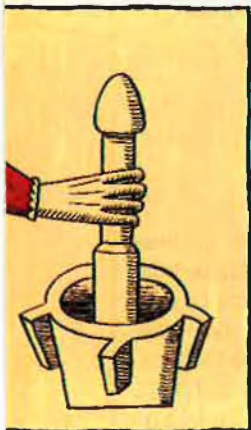
Perquè els homes tinguin la verga en erecció, han de prendre un lliura de suc de pastanaga, tres unces d'oli de mostassa i cinc unces d'oli de formigues. Barrejar-ho i després friccionar-se'n el penis tres hores abans de colgar-se amb una dona. En acabat, havent fer l'amor, rentar-se el penis amb aigua calenta, si no, la verga es queda en erecció.

ANT

EL 'PECAT'

Les postures sexuals

Durant tota l'Edat Mitjana ningú no s'havia atrevit a reconsiderar la postura ortodoxa que era, i havia de ser, com segueix: l'home i la dona jeien donant-se la cara, de forma que l'home fos sempre a sobre i la dona a sota. Albert Magne mateix (segle XIII) havia admès que en cas "d'accident" (obesitat, per exemple) que impedís la concepció, la postura "normal" (dita "natural") podia canviar-se lleument. I Albert Magne feia la llista per ordre de pecaminositat: "La desviació més lleu és la posició lateral; ve després la posició asseguda; després, dempeus; finalment, la més greu és *retrosum*, a la manera dels ases. Per tal raó, alguns han dit que aquesta última postura era un pecat mortal, però jo no comparteixo aquesta idea, tal com exposaré en una altra part". Però els metges i els teòlegs posteriors van ser encara més durs que no Albert Magne mateix. Les tècniques que admetien un art de les postures eren considerades subversives i sacrílegues. Només hi havia una postura "correcta" i "natural", i aquesta postura no s'havia d'alterar, sota pena de mals físics i espirituals. Llavors fou quan va arribar l'autor del *Mirall del fotre* i va començar a divulgar les postures interdites. N. C.

Ant

ARXIU

La unió entre l'home i la dona és acompanyada de plaer per una decisió divina, per tal que no s'abandoni la reproducció.

El paper de la dona no queda gens ben parat en els tractats de l'època. El que s'amaga sota aquest tractament és el fet que entre els homes medievals hi ha una visió temorenca de les dones.

una llista de tractaments de bellesa com ara remeis contra les arrugues, contra els cucs a la pell, o contra les pústules que provoquen la pesta. A més, recomana que les dones que vulguin tenir relacions sexuals es posin una fulla de llover sota la llengua per evitar l'halitosi.

El paper de la dona no queda gens ben parat en els tractats de sexualitat de l'època. El seu paper és oblidat o ignorat. I quan és mencionat, sovint ho és des d'un punt de vista pejoratiu. El que s'amaga sota aquest tractament és el fet que entre els homes medievals hi ha una visió temorenca de la dona. Es diu que durant els dies de menstruació, la mirada de la dona pot resultar verinosa i destructiva. "Aga-

feu els pèls d'una dona que menstrua i poseu-los sota un femer, i per la força del sol s'engendrarà una serp llarga i forta", sentència un manual.

Alguns autors es demanen com és possible que certes dones siguin transmissores de malalties per via sexual sense que elles en resultin afectades. Alguns predicadors criden contra els cabells llargs de les dones. I són uns quants els que es riuen de la voluntat que algunes dones tenen d'agençar-se i d'aparèixer boniques davant els homes. Hi ha un evident respecte a la dona, perquè es considera un ésser en possessió de secrets, però també hi ha una certa por dels seus suposats poders. Els homes tenen por

dels contagis. Pertot arreu circulen, soterrats, mites com el del penis captiu: aquell penis que és presoner d'alguna insaciabile i venjativa *vagina dentata*. I els mites i la por són disfressats amb fórmules d'autoritat patriarcal i antifeminista. Sovint la dona serà considerada destructiva i això facilitarà la marginació d'algunes d'elles amb el qualificatiu de "bruixa".

La bruixa elabora elixirs per a unir o desjunyir parelles, i una cosa similar, però amb tècniques diverses, faran l'alcovota i la llevadora que, juntament amb la prostituta, s'alçaran com a personatges clau de la sexualitat de l'Edat Mitjana. La llevadora ajuda a parir, però també elabora anticonceptius i facilita mètodes avortius. L'alcovota tindrà un paper principal en la unió i separació de parelles.

La unió entre l'home i la dona és acompanyada del plaer per una decisió divina. Déu crea els membres per a la reproducció, i hi afegeix el plaer per tal que els humans no abandonin la missió divina de la reproducció. El plaer ajuda a superar la desagradable sensació d'haver de recórrer a òrgans tan "impúdics" com els de l'aparell reproductor. Això ho sentència un altre gran divulgador de l'època: Constantí l'Àfricà.

I tot el corpus del coneixement sexual s'aguanta sobre equilibris refinats entre moral i fisiologia. Els estudiosos de l'època sostenen que les prostitutes no tenen fills i esdevenen estèrils per causa d'un excés de relacions carnals. Llavors convé de no tenir sinó una dona i convé de no fer l'amor sinó amb finalitats reproductores. L'abús del coit provoca emissions no aptes per a l'engendrament. Ho diu Tomàs d'Aquino, deixeble d'Albert Magne: "L'emissió desordenada de semen s'oposa al bé de la natura, que és la conservació de l'espècie".

Els aliments flatulents. Com que l'home medieval ordena el món segons una quadrícula precisa, tot al món hi és justificat i tot té una finalitat. A vegades per afinitats etimològiques, a vegades per causa del pensament analògic, i a vegades per una comprovació

científica, els metges fan llistes de productes i aliments que serveixen per facilitar o per impedir la fecundació. Els aliments càlids i humits produeixen esperma, afavoreixen el desig i donen potència sexual als homes. Els aliments flatulents són afrodisíacs molt ben considerats, perquè provoquen ventositats. Pels autors medievals el coit té quatre elements necessaris, que són: calor, esperit, humor i ventositat. La ventositat va lligada a la forma d'expulsió del semen, i és per això que recomanen de menjar aliments flatulents, si hom vol gaudir de potència sexual. Els aliments freds, en canvi, poden ser anticonceptius. I diuen que, en el cas de voler evitar descendència, no hi ha res millor que fer l'amor sota una perera, menjant peres, i amb una pera lligada al ventre de la dona.

Les coses del bon menjar i del bon repòs són essencials per a una bona vida sexual. La digestió és considerada bàsica per als plans

d'un bon coit, fins al punt que la perfecció del futur embrió pot dependre d'una bona digestió abans de l'acte.

Però els estudiosos de l'època no es queden només en l'anatomia, la moral i la fisiologia. També procuren oferir explicacions psicològiques a les trobades entre homes i dones. Albert Magne es demana, per exemple: "Per què tots els animals excepte l'home són sorollosos durant el coit?" Ell mateix respon que això és degut al fet que el plaer intens contreu el cor i, com davant la por, l'home queda mut. Per això, l'adúlter és audaç a l'hora d'anar a cercar l'amant, però en acabat es queda moix i atemorit davant la presència, per exemple, d'un simple ratolí.

El mal de l'excés d'amor. La qüestió psicològica i la reflexió al voltant del pensament no queden fora de les consideracions dels estudiosos. Diuen, per exemple, que

l'adúltera que pensa en el seu marit mentre fa l'amor amb l'amant engendrarà un fill amb trets físics semblants als del marit i no pas de l'amant.

En la línia de l'estudi psicològic tenim el gran metge Arnau de Vilanova. Ell va tractar com ningú de l'amor heroic, que era el nom que rebia l'excés d'amor, que feia caure més d'un mosso medieval en braços de la melangia i de la malaltia. Els remeis per al mal d'amor

TOT ALLÒ QUE US INTERESSA

Més de 70 revistes d'abast nacional estan associades a l'APPEC.

Per a més informació: APPEC Rambla de Catalunya, 10, 1 er.

08007 Barcelona Tel. 412 76 28 Fax: 317 83 86

Ho trobareu a les revistes en català

A.P.P.E.C
ASSOCIACIÓ
DE PUBLICACIONS
PERIÒDIQUES
EN CATALÀ

INFORMACIÓ GENERAL
INFANTIL I JUVENIL
CULTURA
RELIGIÓ
POLÍTICA
PEDAGOGIA
AGRICULTURA I RAMADERIA
ESPORTS
MÚSICA
ARTS PLÀSTIQUES
TEATRE I CINEMA
CIÈNCIA I TECNOLOGIA
ENTRETENIMENTS
HISTÒRIA
FOLKLORE
SATÍRIQUES
ARTS DECORATIVES

L'AUTOR DE LA NOVA VERSIÓ

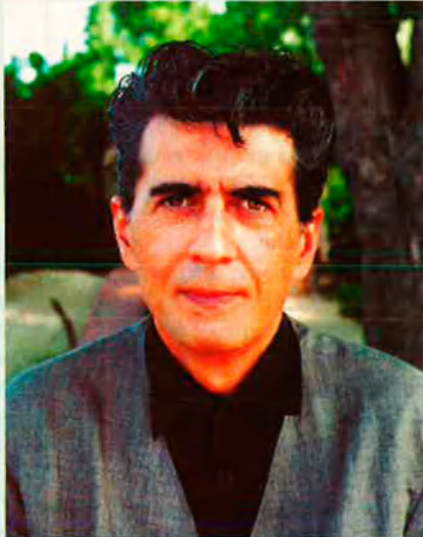
Patrick Gifreu, l'adaptador

Res de filologia. Patrick Gifreu és mestre. Mestre suplent. Ensenya els nens i aquesta ocupació li deixa prou temps i calma suficient per a escriure, traduir i pensar. Té quaranta-tres anys. Va néixer a Perpinyà i fa anys que desenvolupa una idea que, conseqüent, practica ell mateix amb energia. Diu que no cal universitat per a capbussar-se en l'obscuritat absoluta. Ell s'hi submergeix per anar enrere, a l'arrel de la llengua i de la cultura. Li agrada "d'explorar a poc a poc" la tenebra: entrar amb respecte, però sense manies, en allò desconegut per redescobrir el patrimoni, rescatar l'orgull del que som, i avançar a través del treball ben fet cap allí on volem anar.

Patrick Gifreu és fill de pare empordanès i de mare andalusa. Refugiats de la guerra civil, els pares van fer vint feines abans no van ser considerats sastre ell i costurera ella. Vet aquí. Mig criat per l'àvia andalusa, Gifreu va créixer parlant a parts similars el francès, el castellà i el català. Fins que va arribar a l'adolescència. Llavors ell mateix va encendre –"enmig de la confusió"– el primer llum. Prenia la decisió de comprometre's amb la llengua catalana.

Encès el primer llum, va passar a l'acció. Va començar publicant poesia a Llibres del Mall i aviat es va guanyar l'etiqueta d'autor complicat i fosc. Calia ser fidel, potser, a la seva idea de l'obscuritat. Es va posar a traduir del català al francès i, amb la col·laboració de Vicenç Altaió, va abocar peces de teatre del francès al català. Per als francesos ha traduït i explicat obres de Ramon Llull, Ausiàs Marc, Miquel Martí i Pol, Bauçà, Vinyoli o Quim Monzó. Del francès ha traduït al català autors com Mishima o Becket. Ha escrit assaig, col·labora amb la premsa i acaba d'escriure unes peces de teatre. A més escriu cançons, i col·labora amb músics com Xavier Benguerel.

Amant confessat de l'esoterisme, la mitologia i l'obscur, un dia Gifreu es va trobar amb un llibre curiós. "I cosa extraordinària: quasi tots els qui integren el cercle dels meus amics a Barcelona coneixien el text, però ningú no havia

HERMÍNIA DURAN

Patrick Gifreu. El treball de l'escriptor per-pinyanès ha tingut un notable èxit.

pensat a adaptar-lo per al gran públic".

El llibre –que li havia fet conèixer el filòleg Pep Vila– era l'*Speculum al foderi*, i Patrick Gifreu es va posar a treballar. De primer va traduir el text al francès i el va publicar l'any 1995 a l'editorial Mare Nostrum. Amb el títol de *Miroir du foutre*, el llibre va ser un èxit a Catalunya Nord i va tenir un cert ressò a França. La tirada de tres mil exemplars va arribar quasi a exhaurir-se. Llavors els editors de Catalunya van moure's ràpidament. Columna va adquirir els drets de l'adaptació al català modern. Amb el títol d'*El kamasutra català: Mirall del fotre*, la primera edició del llibre data del març d'enguany. Amb una tirada de 2.500 exemplars, el llibre ha aparegut a les llistes dels més venuts i ha estat comentat per les "critiquettes" del Mikimoto.

Heus ací el treball de Gifreu. Fidel a la seva idea del viatge a les arrels pel camí de l'obscur s'ha trobat amb un embull i hi ha fet llum. Després de la feina feta es confessa perplex, però no pas decebut. Perplex perquè s'adona que, com més avança, més llarg i sense fi és el camí. Però satisfet que la seva aventura personal sigui compartida pels amics i per la gent de l'un costat i l'altre de la frontera. N. C.

heroic eren agafats directament d'Ovidi, el qual recomanava visites a la persona amada en les primeres hores del matí, quan encara anava amb lleganyes que la feien lletja. Hi havia uns altres remeis més contundents, com l'atribuït a Pere Hispà, que fou papa amb el nom de Joan XXI: "Poseu merda recent de la persona amada dins la sabata dreta de l'amant i que se la calci. Quan senti la pudor s'eliminarà el malefici de l'amor excessiu".

La repulsió era vista com una forma de superar l'amor excessiu igual que l'acte sexual era considerat pels metges com un remei natural per a certes malalties. Perquè, si fer l'amor en excés podia buidar el cervell, l'abstinència podia provocar, en certs tipus, tristesa, pesantor i perturbacions de l'esperit. De fet, els metges recomanen l'acte sexual per tractar certs defalliments. L'ideal, diuen, és fer l'amor amb la persona amada, però, si no pot ser, recomanen de fer-ho amb persones diferents. La moral, aquí, restava relegada a necessitats curatives, per tal de restablir els processos vitals normals.

Sobre l'art amatòria. Es dona una autèntica informació sobre erotisme en l'Edat Mitjana? Heus ací la gran pregunta. Es pot dir que a partir del segle XIII comença a elaborar-se una certa art amatòria pel fet que els metges començaran a reclamar –d'una forma tímida i quasi d'amagat– el dret del plaer. D'aquí a fer del plaer objecte d'una reflexió independent de la procreació hi ha un pas llarg que comença a dibuixar-se, justament, amb l'*Speculum al foderi*, a final del XIV, principi del XV.

Segons els investigadors, una de les primeres aportacions al gènere de l'erotisme és deguda als trobadors i a la seva pràctica de l'amor cortès. El domini de proves iniciàtiques, a la recerca d'un amor extraconjugal, que porta al descobriment de tot un món de valors nous que giren al voltant de l'estimadíssima "dama" fa que els practicants de l'amor cortès siguin més amants al joc de l'enamorament, de les carícies, i de l'estimulació èrctica que no pas al coit. Aquesta pràc-

tica aristocràtica de l'amor cortès va permetre de trobar fórmules de transgredir la doctrina establerta sobre moral sexual i va escampar el gust pels jocs verbals (la poesia) i les trampes lingüístiques sota les quals es van amagar tècniques eròtiques innovadores.

Però els grans introductors de l'eroticisme a Occident van ser els àrabs. La traducció de Maimònides (segle XIII) dóna informació d'ungüents que, aplicats sobre el gland del penis, permeten de mantenir el membre en erecció després d'una primera ejaculació. Són els àrabs els primers a facilitar tècniques de control sobre el desig masculí. Amb fonts gregues i índies, els metges àrabs escriuen entre el segle XI i el XII un centenar d'obres adreçades a l'aristocràcia i als prínceps, recomanant unguents, massatges i afrodisíacs per tal que menin una vida sexual plaent i satisfactòria. En aquesta producció, hi va influir positivament la favorable filosofia de l'Islam, que a partir del profeta Mahoma mateix insistia en enunciat com ara que l'estada a indrets com la Meca, Medina o Bagdad reforçava la potència viril (finalitat que també s'aconseguia fent l'amor amb noies joves i no pas amb dones velles).

És en aquest context que hem de considerar l'irànic Avicenna (segle XI). Durant cinc-cents anys, a mig món (i des del segle XII a Occident), el *Cànon* d'Avicenna serveix de base al coneixement universitari de la medicina. Avicenna també va caure en l'error d'admetre l'emissió d'esperma de la dona, però va afegir que, justament per causa d'aquesta emissió, era molt important que la dona sentís i compartís el plaer amb l'home, si és que ambdós pretenien assolir la fecundació. Seguint Avicenna els metges van recomanar la cerca del plaer compartit entre l'home i la dona. Avicenna proposava que les parelles executessin jocs eròtics preliminars per tal de guarir l'esterilitat; i amb la seva autoritat i la del clàssic Ovidi, els metges van aconsellar tocaments i unguents.

Així va arribar el segle XIV. Els metges començaven a admetre les pràctiques eròtiques posades al ser-

vei de la reproducció, però no s'avenien a parlar de les postures de fer l'amor. Hi havia una única postura natural, i oficial, per a fer l'amor. La dona sota i l'home sobre. Totes les altres posicions eren prohibides. Es parlava de perills de salut i fins i tot algú havia escrit que l'home que penetrava la dona per darrere perillava de tenir fills efeminats.

Arriben les postures. Amb l'arribada de l'*Speculum al foder* es trenca una norma entre els manuals d'higiene sexual de l'època. Per fi hi ha un autor català que tracta de les postures i relata —sense gaires divertiments, cal dir-ho— 24 posicions per a practicar l'amor.

Als especialistes, els interessa sobretot aquesta part final d'exposició de postures. Però el llibre és

L'*Speculum*' va adreçat sobretot als homes, però, a diferència dels altres manuals de l'època, té en compte els gustos de la dona.

molt més que no una simple llista de posicions. És també un compendi benhumorat i obert dels coneixements que sobre fisiologia i sexualitat hi havia a l'època. I un reguitzell de consells i de receptes per a atreure l'atenció de l'amada, bandejar la impotència i gaudir sense complexos de l'acte de fer l'amor.

El llibre va adreçat sobretot als homes, però, a diferència dels altres manuals de l'època, té en compte els interessos i els gustos de la dona i reclama per a ella el dret de gaudir com l'home, en igualtat de condicions. Totes aquestes característiques parlen ben clarament del coneixement que l'autor del text tenia del saber i dels ideals de la bellesa àrabs.

ARXIU

De l'autor, no se'n sap res, tot i que se suposa que era metge i potser jueu. I tampoc no se sap res de les fonts del llibre. De fet, el text comença amb la referència a un autor àrab desconegut, de nom Albatumet, i encara ara no se sap si el text és tot ell una traducció de l'àrab o un compendi d'ensenyances provinents bàsicament del món àrab.

Amb indis i xinesos, els metges àrabs de l'Edat Mitjana van ser autèntics avançats en l'exploració de la sexualitat, i moltes de les seves idees precursors són dignes de figurar en una història de la sexualitat. Ja hem dit que el filòsof i metge àrab Avicenna va ser el pare de tota una visió de la sexualitat força oberta i comprensiva. I autors com Samau'al ibn Yahya (segle XII) poden considerar-se precursors, mestres i influïdors del curiós text català de l'*Speculum*. Aquest autor atorgava valor, dignitat i protagonisme sexual a la dona (cosa inaudita en una Edat Mitjana influida de cap a cap per la poca consideració que Aristòtil havia mostrat envers les qualitats de la dona). Samau'al ibn Yahya representava una tradició que entenia el sexe com un afer natural i alliberador alhora. No per res li devem metàfores exclusives com aquesta: "La tercera raó en favor de l'exercici del coit és que ofereix l'avantatge d'esbotzar les traves que imposa el cos i permet de travessar els murs de la seva presó i de retirar les pedres del calabós per permetre la fugida alliberadora de l'ànima".

Els àrabs van ser autèntics avançats en l'exploració de la sexualitat. Les seves idees varen inspirar molts europeus.

ANT

Narcís Clotet